

Stylianos D. Pogiatzis

Colivadul

*Pe urmele „Rugăciunii lui Iisus”, din
pustia Nitriei a Egiptului în Sfântul Munte
și pe insulele Solovățului din Marea Albă*

Traducere din limba greacă:

Cristian Spătărelu

EDITURA EGUMENITA

2022

Cuprins

Colivadul	7
Ierusalim	15
Pustia Nitriei	21
Sfântul Munte	39
Capadocia. Constantinopol	66
Sfântul Făcător de minuni Nectarie de Pentapole. <i>Despre iubirea dumnezeiască</i>	81
Sfânta Mănăstire Sinai	84
România	102
Rusia	121
Kievul și Lavra Peșterilor	143
Pocăință și spovedanie. Mănăstirea Stavrovouni	149
Serbia	155
„Puterea sfântă”	166
Înapoi în timp	170
Primii pași	175
Salonul 44	179
Spitalul	185

Ispita. „Să stăm bine”	193
Despre iluminarea dumnezeiască. Spitalul	197
Regina	201
Sfântul Siluan Athonitul și o vizită de praznicul lui	205
Sfântul Eftimie cel Nou, luminătorul Georgiei	214
Tesalonic. Sfântul Grigorie Palama	223
Călugăr în lume	228
Duhovnicul	234
Păcatul	238
Secularizarea	243
Iubire deosebită pentru sfinți	247
Intrarea la mănăstire	253
Sfânta Pronie. Arhondaricul	257
La arhondaric	260
Învățăturile Părintelui la mănăstire	265
Ascultarea de la clinică	269
Înmormântarea	275

Colivadul

Deși este mirean, nu șovăie să se caracterizeze pe sine cu însușiri pe care unii le consideră potrivite doar pentru preoți și monahi. Este un isihast și colivad filocalic. Firește, nu în faptă, pentru că este personificarea păcatului, ci în crezurile și în dorințele lui sufletești.

Filocalic, pentru că spiritul și litera *Filocaliei Părinților Niptici* îi fac sufletul să tresalte. Isihast, pentru că învățătura Sfântului Grigorie Palama despre experiența omenească a Luminii necreate a dat sens căutărilor lui. Adică, după cum scrie Sfântul Siluan Athonitul în capitolul „Despre pace”, una e să crezi în existența lui Dumnezeu, și alta să-L cunoști pe Dumnezeu întru Duhul Sfânt. Vrea să creadă că este și colivad, fiindcă nu acceptă nicio concesie în fața adevărului și a Tradiției Bisericii.

Anastasia stă în cofetăria cu clătite din piața Katrakis din Glyfada și citește „Presa Ortodoxă”. E o mică bucurie pe care o repetă de fiecare dată când se află în Grecia. O măsută, cartea pe care o citește, o clătită cu ciocolată și fragi, ziarul pe care l-a cumpărat de la chioșcul din apropiere, iar vizavi biserica Sfinților Constantin și Elena.

Privește lumea care se mișcă repede în ceasurile după-amiezii de iunie. Trăiește experiența unei nostalgii plăcute, acum când se află în patria sa, având în față hârtiile și cărțile lui.

Curând va începe să facă planuri pentru pele-rinajele sale, ce locuri sfinte va vizita, cu ce vaporaș va călători, în ce insulă va găsi cutare mănăstire, la ce sfinte moaște se va închina, ce părinți va căuta să întâlnească pentru folos duhovnicesc.

Tăie clătita și o gustă. Ca întotdeauna, era foarte gustoasă.

Căldura verii din Attika începea să-și arate colții sălbatici, dar briza de seară a mării străbătea răcoroasă. În poluarea și multele mașini ale orașului simțea boarea și răcoarea golfului Saronic.

Tramvaiele alunecau pe șinele lor când spre Sintagma, când spre Asklipion. Leneșe, aproape fără să facă zgomot în misiunea lor continuă. Așa credea, dar când s-a uitat mai bine, a văzut un tramvai oprit în stația din piață. Lume multă, aglomerație, glasuri. Lumea se adunase la ușile tramvaiului oprit, dar acestea rămâneau închise ermetic.

Mai încolo unii oameni, văzând ce se întâmplă, își opreau mersul grăbit spre stație, priveau la ceas și se întorceau înapoi. Vatmanul tramvaiului ieși din vagonul lui. Fără să privească în dreapta sau în stânga, plecă alergând spre colțul drumului și se pierdu în spatele străduțelor, pe când câțiva tineri încercau să-l ajungă, strigând după el și amenințându-l cu mâinile. Începuse o grevă de douăzeci și patru de ore pe mijloacele de transport în comun.

Anastasia rămase să urmărească evenimentele care se desfășurau în fața ochilor săi și își aduse aminte cu tristețe de măsurile de austeritate impuse în țară odată cu venirea creditorilor.

Înainte de a ajunge în Grecia, auzise multe despre tulburările sociale care cuprinseseră țara în ultimele luni. Revolta populară în fața măsurilor economice drastice, însoțite de destituirea personalului și scăderea salariilor și pensiilor, era inevitabilă. Țara părea că se cufundă de la o zi la alta în incertitudine, iar măsurile de austeritate aveau să se prelungească în timp fără să se vadă vreo rază de speranță la capătul tunelului.

Se afundă în gânduri negre de cele ce vedea desfășurându-se în fața lui.

Era prima sa experiență în țară de la începutul crizei economice. Prin fața lui treceau oameni epuizați de oboseală și dezamăgire, întrebându-se cum vor ajunge acasă fără mijloace de transport.

Lăsă clătita mâncată pe jumătate și gustă din cafea. Răsfoia ziarul și privirea îi căzu pe un articol frumos al Sfântului Nectarie, republicat din ziarul „Reeducarea” din anul 1904, „Despre iubirea dumnezeiască”. Îl recitise mai demult într-o antologie a fostului Mitropolit de Paramythia și Giyromeriu, Tit, dedicată Sfântului Nectarie. Îndrăgea acest articol, îl știa ca pe o poezie. Poate că se afla acolo special pentru el în acea clipă grea pe care o trăia. Un sentiment de pace și liniște începu să-l acopere.

„Sufletul pătruns de iubirea dumnezeiască se bucură și se veselește, saltă și dănuiește, fiindcă

odihnește în dragostea Domnului... Doamne, până când voi fi afară și departe de fața Ta? Sufletul meu dorește să vină la Tine, Dumnezeule, precum dorește căprioara apa rece de izvor! Această iubire dumnezeiască a pus stăpânire pe sufletul meu”.

Se adânci iarăși în gândurile lui duhovnicești. A doua zi îl va vizita pe Sfântul Nectarie la Eghina. Această vizită o făcea de fiecare dată când se afla în Grecia.

Este o excursie de o zi, care începe dimineața devreme. Ia un taxi din fața apartamentului său și se îndreaptă spre portul din Pireu. Își ia bilet pentru feribotul normal, nu pentru cel rapid. Nu se grăbește. Vrea să se bucure de fiecare moment, să-l pătrundă, să-l simtă până în adâncul sufletului.

Ceasul plecării nu are importanță. Și cu cât merge mai încet, cu atât mai bine.

Cumpără un covrig presărat cu susan ce seamănă cu o mică coroană, de la un covrigar ambulant care stă pe banca din fața sălii de așteptare, privind la vapoarele ce se pregătesc de plecare. Lumea din jurul său, sute de oameni, merge în diferite direcții. Își deschide cartea pe care o are cu el și citește până când sosește feribotul de Eghina.

Urcă treptele spre punte. Se așază sub copertină și privește în jurul lui celelalte vapoare, iar spre uscat drumul de-a lungul țărmului, bulevardul Poseidon cu vechile clădiri pavate cu marmură, înnegrite de contactul îndelungat cu aerul poluat și cu sarea brizei mării. Se afundă din nou în cartea lui.

Peste puțin feribotul pleacă spre ape adânci. Numeroșii pescăruși îl însoțesc în călătorie. În partea vestică se vede întinzându-se leneș Salamina, cu străduțele ei, iar în față dealul Aigaleului, de unde Xerxes a privit distrugerea armatei lui. La răsărit, cât ajunge ochiul, pământul golfului Attika se afundă încet în mare, până la Sounio, într-o liniște profundă. Aerul răcoros al golfului îi mângâie fața.

Gândul îi fuge înapoi la Sfântul Nectarie. Apoi coboară cele câteva trepte ale balustradei și intră în salon. Lumea, adunată în grupulețe, discută și se bucură de cafeaua de dimineață. Își alege un colț liniștit cu vederea spre răsărit și își deschide cartea. Atunci ar vrea ca timpul să se oprească pentru puțin în loc: să aștepte cu nerăbdare sosirea la mănăstire, să-și dorească din tot sufletul asta, dar totodată să se afunde în cartea lui care vorbește despre vreun sfânt, despre vreo întâmplare ce are legătură cu iubirea dumnezeiască.

Între timp se vede de aproape Eghina. Până când are să ancoreze feribotul este nevoie de încă cinci-sprezece-douăzeci de minute. Își continuă lectura.

Gălăgia e la apogeu. Feribotul debarcă lume, dar și mașini, scutere, camioane, mărfuri.

Portul este pitoresc, ca majoritatea porturilor din Grecia. El nu privește acum nici la cafenele, nici la lume, nici la țarm. Se urcă în primul taxi pe care-l întâlnește și se îndreaptă spre mănăstirea Sfântului Nectarie, aflată cam la șapte kilometri de port. Trece pe străduțele înguste ale orașului și printre tufișurile de aluni, iar apoi o ia la deal spre mănăstire.

Dorința devine realitate. Pășește pe pavajul de piatră al mănăstirii și ajunge în curtea unde se află biserița din față a Sfintei Treimi. Lângă ea este biserița Sfântului, cu cinstitul lui cap, mormântul Sfântului de sub pin, iar mai încolo camera unde dormea și scria, cu obiectele lui personale.

Se închină pe rând în aceste spații binecuvântate și sfințite. Își aprinde lumânarea și îngenunchează mai întâi în fața icoanelor biseriței Sfintei Treimi, acolo unde Sfântul săvârșise de nenumărate ori Sfânta Liturghie. Icoana Sfintei Treimi din dreapta ușilor împărătești este cutremurătoare. Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, și Sfântul Duh. Nu întâlnești deseori o asemenea icoană frumoasă și incredibil de expresivă chiar lângă ușile împărătești.

Sfântul Nectarie a fost inspiratorul și întemeietorul acestei mănăstiri și biserici. Lângă biserița Sfintei Treimi, în stânga, se află biserița afierosită Sfântului, cu cinstitul lui cap, care este expus în fața catapetesmei, pe o mică măsuță. Pelerinii îngenunchează pe rând, se roagă și se închină cu evlavie la sfintele moaște. Câte lacrimi de durere, dar și de bucurie și recunoștință, au fost vărsate în fața Sfântului!

În căsuța mică cu trei-patru camere-chilii în care locuia Sfântul, pelerinul poate vedea patul, scaunul lui de răchită, obiectele lui personale și măsuța la care scria. Chiar acolo a scris *Theotokarionul*, imnul *Preacurată Fecioară* și diferite alte scrieri ale sale.

O emoție plăcută îl cuprinde pe Anastasie la gândul psalmodiei, la cuvintele „Preacurată Fecioară”.

Pe pereți diferite fotografii ale Sfântului, diploma de la Facultate și cuvântul de căință al Patriarhiei Alexandriei pentru pedeapsa nedreaptă și exilarea lui.

După aceea se închină la mormântul Sfântului și aprinde încă o lumânare la sfeșnicul de la intrarea în baldachin. Apoi bea agheasmă din vasul de afară și se așază pe trotuarul din curte, la umbra pinului. Uneori întâlnește în locul acela pelerini din diferite locuri ale Greciei, dar și din alte țări ortodoxe. E atât de emoționant să vezi ruși, sârbi, români și oameni de alte naționalități închinându-se la moaștele Sfântului cu credință și cunoscându-i viața cu lux de amănunte.

Se odihnește puțin și după aceea pornește pe jos pe cărarea ce duce spre uriașa biserică nouă a Sfântului, de sub dealul mănăstirii. Se închină cu evlavie la icoane și la alte moaște ale Sfântului, și apoi ia mașina spre port, mergând înapoi în oraș.

Face o plimbare pe țarm, privind numeroasele bărci ancorate acolo, și îi place să citească numele lor. „Sfântul Nectarie”, „Sfântul Nicolae”, diferite prenume ale Maicii Domnului, numele altor sfinți. Cât de înrădăcinați sunt sfinții în viața cotidiană a creștinilor evlavioși și cât de mult își pun speranța în ei!

Merge mereu la același restaurant, în fața faimoasei cafenele Aikeiou, unde mănâncă macaroane cu friptură de vită și salată țărănească.

Puțin mai târziu ia primul feribot obișnuit pentru a se întoarce la Atena. Această excursie de o zi,

oricât de monotonă ar părea, ascunde de fiecare dată o unicitate neînchipuită, pentru că orice experiență duhovnicească este incredibil de frumoasă.

Continuă să mănânce din clătita de ciocolată și fragi. Gândurile îl duceau spre experiențe vechi și plăcute, pe care ar vrea cu nerăbdare să le repete.

Ieși pe trotuar. Răsufli adânc și mergea de-a lungul bulevardului Anghelou Metaxa, ținând la subsuoară ziarul și cartea.

Ierusalim

Vizita lui la Ierusalim a fost aparent întâmplătoare. Atât de întâmplătoare (O, Sfântă Pronie!) cum este orice eveniment din viața fiecărui om. A recitat acel articol al Sfântului Nectarie „Despre iubirea dumnezeiască”.

„Iubitorul de Dumnezeu mai întâi el este iubit de Dumnezeu și abia apoi iubește și el la rândul lui. Iubitorul de Dumnezeu mai întâi a devenit fiu al dragostei și apoi acesta l-a iubit pe Tatăl ceresc”.

Totul începuse cu câteva luni în urmă. Simțea o scârbă pentru felul în care trăia. Scârbă pentru însuși sinele său, mai ales pentru faptele sale, pentru cuvintele și gândurile sale. Se trezea noaptea neliniștit pentru păcatele și consecințele lor. Simțea că dreptatea divină îl învăluia cu frica pedepsei veșnice.

Dreptate divină! Dar el nu crezuse niciodată în Dumnezeu. Mai exact nu că nu credea, ci ignora existența lui Dumnezeu. Și nu numai atât, dar nemăratele cărți pe care le citise, pe care le devorase, îi sădiseră credința explicării experimentale și naturale a tuturor lucrurilor.

Avea și alibiul tinereții. Sinele său, traiul bun, satisfacerea patimilor, egoismul, erau mereu în fața lui. Pur și simplu erau niște nevoi firești pe care

trebuia să le satisfacă. Cu toate acestea, neliniștea pedepsei îl cuprindea în acele clipe. În întuneric, la miezul nopții, se trezea și nu putea să explice cum și de ce i se întâmplă acestea. Fuseseră două-trei episoade care l-au tulburat.

Iar odată, aflat într-un vis, în „teatrul” de pe o arenă uriașă judecătorul, înconjurat de o mulțime numeroasă de oameni, i-a amintit viața lui urâtă și faptul că va fi pedepsit veșnic.

Au trecut zilele, săptămânile, câteva luni. Vedeniile, fie că era treaz, fie că dormea, nu dispăreau, îi pătrunseseră cu totul în minte.

Avea să meargă în vacanță în Grecia, pe insula lui. Călătoria de această dată, puțin neobișnuit, va trece prin Tel Aviv, în Israel. Va rămâne pentru trei zile la Ierusalim. Plănuia să meargă în orașul vechi, la Patriarhie, la biserica Învierii, pe Golgota.

Era o foarte bună ocazie să dovedească personal inexistența lui Dumnezeu, chiar acolo unde trăise Hristos. Cărțile pe care le citise în ultima vreme vorbeau despre faptele urâte ale clerului și puneau la îndoială existența lui Dumnezeu. Acolo la Ierusalim avea să-și dovedească sieși adevărul acelor cărți!

A părut foarte suspect autorităților de securitate aeriană israeliene, cu care urma să zboare de la Johannesburg la Tel Aviv. Nebărbierit, după noaptea în care fusese de gardă la spital, brunet, fiind din Europa de Sud, li s-a părut ciudat și posibil revoluționar. Acum, după câteva decenii, când își amintește de acea întâmplare, le dă oarecum dreptate organelor